

چگونگی اثرگذاری تشویق در یادگیری دانش آموزان

پرستو نقدی^۱، رحیم خدایار^۲، محمدامیر پارسافر^۳

^۱آموزگار مقطع ابتدایی

^۲مدیر مقطع ابتدایی

^۳معاون مقطع ابتدایی

نام نویسنده مسئول:

پرستو نقدی

چکیده

پژوهش ذیل از نوع پژوهش های مروری می باشد که در این پژوهش، چگونگی تاثیر تشویق در افزایش یادگیری مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج این پژوهش نشان می دهد که تشویق، توانایی و استعدادهای دانش آموزان را به کار انداخته و استقامت آنها در فعالیت ها را افزایش می دهد. توجه و تحسین برای هر شخصی مفید است زیرا، انسان نیاز به تایید و احترام دیگران دارد و می خواهد در هر کاری که فعالیت می کند دیگران کوشش او را قادر بدانند و برایش ارزش قائل شوند. معلم باید شاگردان خود را به علم و دانش تشویق نماید و فضائل و مزایای علم و علما را به آنان تذکر دهد و یادآور گردد که علماء و دانشمندان، وارثان انبیاء و پیغمبران هستند و در پایگاه هایی فرازende و درخشنان جای دارند.

همچنین در این پژوهش می خواهیم بدانیم که چه نوع تشویق اثر مثبت دارد و چه نوع آن، اثر منفی و آیا تشویق تنها راه موفقیت یک دانش آموز است؟ تشویق باید چگونه باشد آیا به نوع و اندازه کاری که انجام داده می شود بستگی دارد؟ آیا واقعاً تشویق بیش از روش های دیگر مانند تنبیه بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تاثیر دارد؟ تشویق در منزل و ازطرف والدین موثر است یا از طرف اولیاء مدرسه؟ و آیا تشویق فردی موثرتر یا تشویق گروهی؟

وازگان کلیدی: اثرگذاری، افزایش توانایی، تشویق، یادگیری

مقدمه

شاید برای عده ای تصور اینکه بتوان در مدرسه ای از تشویق استفاده کرد کمی دشوار است اما واقعیت این است که می توان در سنگر مدارس شاهد حضور با شکوه معلمان و شاگردانی بود که با سرمایه از محبت و چهره های متبسم ومصمم در تلاش هستند که در کارهای خود موفق بوده اند. پس باید رنگ مدرسه ای یادآور زیبائیها و نیکوئیها باشد. چرا که هم انسانها بالاخص نوجوانان محبت پذیر می باشند. ولذا نیاز به محبت از اساسی ترین نیازهای هر انسان می باشد. تشویق نیروها واستعدادهای دانش آموزان را به کار می اندازد و استقامت آنها را در کارها زیاد می کند و موجبات سرعت در کارهای بدنه فراموش می کند و در کارهای فکری موجب سعی و کوشش بیشتری می گردد {۱} تشویق و تقویت رفتار مثبت کودکان سبب شکل گیری عادات مطلوب در آنان می شود. به عبارت دیگر از آنجا که از طریق رفتارهای تشویق آمیز کلامی و غیر کلامی مادی و عنوی فردی و گروهی مستقیم و غیر مستقیم مربی بیش از هر چیز به یک نیاز هم نوجوانان یعنی نیاز به محبت متعلق و توجه پاسخ داده می شود.

ما شاهد بیشترین مؤثرترین و پایدارترین اثر در رفتار آنان هستیم در حالی که وقتی دانش آموزی را تنبیه می کنی من نه تنها به هیچ یک از نیازهای خطری و اساسی او پاسخ نمی دهیم بلکه تعادل حیاتی اش را برهم زده او را با تجربه ناخوش آیندی که همواره ازان گریز دارد مواجه می کنیم ولو اینکه بطور موقت رفتار مطلوب آن را کنترل کرده باشیم {۲}

رسول خدا پایه رفتار با کودکان و نوجوانان را بر محبت استوار کرده و سفارش می کند که آنان را گرامی بداریم و با جایزه ای که امکان وفایش هست انان را تشویق نمائیم. {۳}

کودک اگر از لحاظ درسی و اخلاقی در سطح غیر قابل قبولی باشد باید نقطه مثبتی در وضع رفتار وظاهر او یافت و از آن عنوان جای پای برای تشویق وی استفاده کرده مثلا ممکن است دستهایش لطیف واز آن عنوان جای پای برای تشویق وی استفاده کرده مثلا ممکن است دستهایش لطیف ویا موی سرش اصلاح شده و مرتب باشد همچنین ممکن است به تمیزی کفشهایش اهمیت بده ویا دفتر و کتاب خودرا خوب نگه داری کند. به هر حال باید از همان نقطه مثبت و روزنه کوچک نوری به زندگی تحصیلی کودک تابیده شخصیت قابل قبولی از او ساخت و زندگی جدیدی را برایش پی ریزی کرد. سرگرمیها و علاقه کودک نیز نباید از نظر معلم دور نماید {۴}

مقداری توجه و تحسین برای هر کسی مفید است چون انسان نیاز به تایید واحترام دیگران دارد و می خواهد در هر کاری که فعالیت می کند دیگران کوشش او را قدر بدانند و برایش ارزش قائل شوند. منتها برای سرآمد شدن یا برجسته شدن و دریافت تحسین باید کوشش بیش از حد متعارف داشته و البته به موازات کوشش آمادگی واستعداد آن فعالیت ویژه هم باید در انسان باشد {۵}

کودک باید عمل خوب را بر پایه عمل به وظیفه شخصی و اجتماعی و بدون توقع داشتن پاداش انجام دهد ولی والدین به این عنوان که او فردی وظیفه شناس است او را تشویق کنند. تشویق بهتر است صورت مالی پیدا نکند بلکه او لا کودک باید خواندن نماز را مانند دیگران وظیفه خود بداند و ثانیا تشویق ما از او به عنوان ابزار رضایت از انجام وظیفه اش باشد. یعنی نشان دهیم که از عملش خشنودیم و بعد درستن بالاتر به او بفهمانیم که خدا هم از این عمل او راضی است.

تشویق باید واحد ضوابط وحدود باشد یعنی اینکه نباید فرد برای عمل تشویق شود.

بلکه شایسته است که رفتارهای خاص و برجسته او مورد ستایش قرار گیرد. اما به جهت گستردگی موضوع فوق در این پژوهه فقط به موضوع تشویق می پردازیم که البته از اهمیت خاصی (ویژه ای) نسبت به تنبیه در مواردی نیاز است ولی باید باشد که شاعر عالی مقام سعدی می فرماید :

جمعه به مکتب آورد طفل گریز پای را

درس معلم اربود زمزمه محبتی

بیان مسئله

با توجه به مسائلی که گذشت می خواهیم بدانیم که چه نوع تشویق اثر مثبت داد و چه نوع آن اثر منفی و آیا تشویق تنها راه موفقیت یک دانش آموز است؟ تشویق باید چگونه باشد آیا به نوع و اندازه کاری که انجام داده می شود بستگی دارد؟ آیا واقعاً تشویق بیش از روشهای دیگر مانند تنبیه بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تاثیر دارد؟ تشویق در منزل واز طرف والدین موثرer است یا از طرف اولیاء مدرسه؟ آیا از طریق تشویق می توان از نروی یک فرد حداکثر فایده را برد و تمام خواسته خود را بدست آنها (دانش آموزان) برآورده ساخت؟ و آیا تشویق فردی موثرer یا تشویق گروهی؟

اسکینر روانشناس رفتارگرا چنین عقیده دارد که تنبیه شدید کودکان و نوجوانان در قبال انجام رفتار نا مطلوب ممکن است موقتاً به حذف آن رفتار در کودک بینجامد ولی در بیشتر مواقع به بروز رفتارهای جبرانی انتقام جویانه و ضد اجتماعی می گردد ویا مشکلات هیجانی دیگری را به بار می آورد تنبیه هایی که معلمان بر کودکان روا می دارند از یک طرف مشکلات عاطفی و اختلافات رفتاری را موجب می گردد و از طرف دیگر رابطه معلم شاگرد آشفته ایجاد کرده و امکان بازسازی و ترمیم آن را مشکل و در مواقعی دور از دسترس می سازد. در چنین

شرایطی کودک تصور منفی را که از معلم تنبيه گر دارد ممکن است به معلمان دیگر محیط آموزش و حتی فضای فیزیکی مدرسه ... دهد. معلمان پرخاشگر و هیجانی که از عهده کنترل رفتار خودشان بر نمی آیند با تنبيه های شدید و مکرر آثار سوء در سازگاری شاگردان خود خواهند گذاشت و مقاومت آنها را در یادگیری دروس برخواهند انگیخت {۶}

ضرورت تحقیق (اهمیت موضوع تحقیق)

از آنجاییکه خانواده ها ومدارس ابتدایی ترین و مهمترین کانون پرورش و تربیت کودکان و نوجوانان هستند و گردانندگان آنها والدین و آموزگاران هستند و اصلی ترین نقش را در این زمینه به عهده دارند باید با اصول و قوانین تربیت آشنایی کامل داشته باشند و آن را به عنوان احسن بکار گیرند. چرا که اگر این اصول و قوانین بکار برده نشوند نباید در انتظار موفقیت آموزش و پرورش باشیم. بنابراین فساد و تزلزل جبران ناپذیر آینده مان دور از انتظار نخواهد بود در این مصدق شاعر معروف سعدی شیرازی گفت :

خشت اول گر نهد مهار کج
تا ثریا می رود دیوار کج

خداؤند عزیز نیکوکاران را مورد تشویق قرار داده و نیکی های آنان را ده برابر پاداش می دهد.

تعریف واژه ها و اصطلاحات

(۱) تشویق :

فرایند یا روش یا وسیله ای است که ملی آن حالتی مطلوب و خواهایند برای دانش آموزان ایجاد می شود که سبب افزایش عمل مطلوب و یا تکرار آن می شود {۷}

(۲) تشویق غیر مادی :

تایید دانش آموزان در قبال انجام مورد قبول که با دادن چیزی که ارزش پولی نداشته باشد این نوع تشویق به دو صورت کلامی وغیرکلامی انجام می پذیرد تشویق غیر مادی کلامی اغلب رفتارها حرکات و اعمالی که بدون استفاده زبان و صرفا با ایما و اشاره و حالات ظاهری بدن صورت می گیرد. مانند لبخند زدن، تکان دادن سر به منظور تایید دست زدن روی شانه دانش آموزان و دادن نمره واما تشویق به تشویقی گوئیم که در قبال انجام کار مورد قبول از طرف دانش آموزان توسط معلم با گفتن کلامی مانند : بله خوب است . آفرین ، بارک الله خوش آمد صورت می گیرد {۸}

(۳) تشویق مادی :

به دادن چیزی که دارای ارزش یا کیفیت تجاری یا پولی باشد که معلم به منظور تایید و تمجید رفتار مزایایی مانند کتاب، خودکار، تابلو، و یا حتی پول به دانش آموز می دهد {۹}

(۴) یادگیری :

ایجاد تغییر نسبتاً پایدار در رفتار بالقوه یادگیرنده مشروط بر آنکه این تغییر بر اثر اخذ تجربه رخ دهد. جامع ترین تعریفی که تا کنون از یادگیری به دست آمده تعریف هیلگارد (Hilgard) و مارکیز (Marquis) می باشد {۱۰}

(۵) پیشرفت تحصیلی :

پیشرفت تحصیلی اصطلاحی به معنای موفقیت است و برابر تعیین پیشرفت آموزش بصورتی که از تستهای از قبیل حساب و دیکته وغیره حاصل می شود {۱۱}

پیشینه تحقیق

ایجاد شوق و دلیستگی به علم دانش شاگردان :

معلم باید شاگردان خود را به علم و دانش تشویق نماید و فضائل و مزایای علم وعلم را به آنان تذکر دهد و بادآور گردد که علماء و دانشمندان وارثان انبیاء و پیغمبران و در پایگاههای بلند و فرازنه و درخشنان جای دارند پایگاههایی که مورد شک انبیاء و شهدا و جانبازان راه خدا می باشد. باید معلم اینگونه سخنان شوق آفرین را که در ملی آیات و اخبار و آثار اشعار و امثال بچشم می خورد و بازگو کننده فضائل و منازل و مقامات والای علم است بگوش آنها برساند معلم باید از عواملی که او را در تشویق شاگردان به علم و دانش مدد می کند استفاده نماید و به آنها گوشزد کند باید نسبت به مسائل دنیوی به امکانات و با اندازه کفایت قناعت و سنبده کنند تا از این طریق بتواند آنها را از انگیزه دنیا ثانی که موجب دل مشغولی و پریشانی خاطر آنها می گردد ... مدارد {۱۲}

مواسات ودلسوزی معلم نسبت به شاگردان باید درباره شاگردان خواهان اموری باشد که نسبت به آنها در خور احساس علاقه و دوستی می نماید، واژه هر گونه شر و بدی که برای خویش نمی پسند برای شاگردان نیز نپسندید زیرا اینگونه مواسات و برابر اندیشی به شاگردان خلی از کمال ایمان معلم و حسن رفتار و بوداری و نمایانگر روح تعاؤن و همبستگی معلم نسبت به آنان باشد.

در احادیث صحیح و معتبر چنین امده است : هیچیک از شما نمی تواند عنوان مومن را (بمفهوم واقعی آن) احرار کند مکر آنگاه که نسبت به برادر ایمانی خود همان چیزی را بخواهد که درباره خود نیز بدان احسان علاقه و محبت کند {۱۳} عامل لطف و محبت ، موثرترین عوامل تعلیم و تربیت است :

بر معلم لازم و ضروری است (اهتمام خویش را در جهت اخلاقی شاگردان بکار گیرد، و آن را از اخلاق زشت و خوبیهایی ناستوده وارتکاب می سازد و یا موجب ترک اشتغالات علمی و یا اهانه ادب به دیگران می گردد جلوگیری کند. معلم باید مراقب باشد که سخنان بیهوده از شاگردان او سرنزند و از معاشرت آنان با اشخاص نا مناسب و امثال اینگونه اعمال ناروا جلوگیری و ممانعت نماید.

برای پیشگیری از سوء رفتار شاگردان و جلوگیری از ارتکاب خلاف لازم است معلم با ایجاد تعریض و کتاب راه گشای تربیت اخلاقی شاگردان بوده و از تخلف آنها جلوگیری کند در صورتی که ضرورت ایجاد نکند باید از آشکار گوئی و تصریح به تخلف شاگرد خود داری نماید و هواره از عامل لطف و محبت و مهر و مودت برای ارشاد شاگردان استفاده کند و آنرا با خاطر تخلف و سوء رفتار توبیخ ننماید. چون اولاً تصریح و آشکارگویی پرده هیبت وابهت استاد را از هم دردیده و موجب جرات و جسارت شاگردان در ارتکاب خلاف و سوء رفتار و تخلفهای اخلاقی امروزنده راستی باید درباره مراتب مهر و محبت پیامبر عزیز گرامی اسلام (ص) نسبت به آن مرد اعرابی و بیبانگر اندیشید - که مسجد ربا بول و پیش از خود آلوده کرد - (وپیامبر مهریان بجای توبیخ و درشتخویی از در لطف و دلسوزی وارد شد و از راه محبت این مرد صحراء کرد را متوجه زشتی و نادرستی رفتارش نمود آری باید دید که رسول اکرم (ص) با معاویه بن حکم آنگاه که در اثناء غار سخن گفت - چه نوع رفتاری را پیش گرفت (آنحضرت در ارشاد و از لطف و محبت استفاده کرد و از این رهگذر او را به نقص واشکال کارش آشنا ساخت).

فروتنی و نرمش نسبت به دانش آموزان :

نباید معلم با شاگردان خویش رفتاری شکوهمندانه و بزرگ مبانه ای را در بیش گیرد بلکه باید فروتنی و نرمش را در برخورد با شاگردانش بکار برد خداوند متعادل به پیامبر خود می گوید : « واخض جناحک ، سمن اتمبک من المؤمنین » پریوال خونین را برای پیروان خود (که با پیرمرد خویش در ایمان به تواطلهار علاقه می کند) فروهشته ساز (و نسبت به آنان متواضع وفروتن باش) رسول خدا (ص) فرمود:

« خداوند متعال به من وحی نمود (که به شما اعلام کنم تا) تواضع فروتنی را پیشه خود سازید » تواضع و فروتنی نسبت به تمام طبقات مردم در خور وظیفه اخلاقی هر انسان مومن و مسلمان است علیهذا باید در نظر گرفت که وظیفه معلم نسبت به شاگردان از این دیدگاه چگونه است - شاگردانی که همواره در معیت معلم بسر می برند و به منزله فرزندان او چوئی از دانشها و معارف سودمند بدوقتیه می کنند و رای نظر او را ملاک و معیار ارزیابی علوم و دانشها می دانند و علاوه بر این میان معلم و شاگردان حقوق متقابل دیگری از قبیل : حقوق مصاحب و همنشینی صیانت واحترام در رفت و آمد و برخوردها و پسرافت محبت در سیستمهای راستین و عاری از هر شائبه کینه توزی (و امثال آنها وجود دارد که این حقوق و معیارها می توانند رابطه معلم و شاگردانش را بطرز جالب و دلنشیین سازمان بخشیدن در حدیثی از پیامبر گرامی اسلام (ص) آمده است که فرمود : معلم و آموزگار باشید (و درس عشا زمزمه محبت باشد). در تعلیم خود دشوار و سختگیر نباشید زیرا معلم و آموزگار از انسان دشوار و سختگیر بهتر و با ارزش تر است {۱۴}

ت绍یق شاگردان به اشتغالات علمی و تحریص بر تکرار دروس :

معلم باید شاگردان را به اشتغالات - علمی در تمام اوقات واعده و تکرار محفوظات در اوقات مناسب تشویق و تحریص نماید. و راجع به مباحث و مسائل مهمی که برای آنها بیان شده است. پرسش های مطرح سازد.

اگر ملاحظه کرد که شاگردی مسائل و مباحث مذکور را در کرده و آنها ر ادقیقاً با خاطر سپرده است از او احترام و تجلیل بعمل آورده و علت در حضور دیگران - در صورتیکه بیم عجب و غرور و تباہی حال و مزاج روحی او در میان نباشد - اورا مورد ستایش و تقدير قرار دهد. و اگر احساس کرد که شاگرد و دانشجویی در حفظ کردن درس و دقت در مباحث و مسائل مربوط به آن کوتاهی ورزیده اورا در نهان و درغایاب دیگران هشدار داده و توبیخ نماید. و چنانچه مصلحت چنین شاگردی ایجاب کند علت و در حضور دیگران وی را با خاطر سهل انگاری مورد ملامت قرار دهد. و اگر این کار را با توجه به مصلحت خود شاگرد انجام گیرد بلامانع می باشد زیرا معلم و امتحان و همچون طبیب و پزشک می باشد که می داند دارو را در چه جایی بکار برد و آن دارو در چه شرایطی می تواند در بیمار موثر و سودمند افتد {۱۵} رعایت مساوات در توجه و محبت به شاگردان :

معلم نباید در اظهار محبت و توجه والتفات به شاگردان – در صورتی که از لحاظ سن و فضیلت و دینداری با هم برابر باشند تبعیض و تفاوتی را معمول دارد. زیرا تبعیض و عدم رعایت مساوات در محبت و توجه به آنها با وجود ... آنها در شرایط مذکور موجب ناراحتیهای روانی و و بیگانگی آنها از یکدیگر می‌گردد.

لکن اگر بعضی از لحاظ طرز تحصیل وسیعی و کوشش و ادب و نزاکت بر دیگران مزیت داشته باشد چنانچه معلم از آنها احترام خاصی بعمل آورد و آن را از لحاظ محبت و تقدیر به دیگران ترجیح دهد و ضمناً یادآور گردد که علت احترام و تقدیر ویژه او بخاره همین مزای و موجبات است. در این صورت تبعیض و تفاوت میان شاگردان مانع ندارد زیرا تقدير واحترام به شاگردان کوشش و با نزاکت عامل موثری در ایجاد تحرک و شادابی وانگیزه مفیدی است که آنان ونیز سایر شاگردان را وادار می‌سازد تا در انصاف به چنین صفات مطلوب وامتیاز آفرین سعی و کوشش نماید. (یعنی تقدیر و تشویق از شاگردان کوشش وظیفه شناسی و ادب و نزاکت و حسد وجهد در تحصیل رادر دیگران بیدار ساخته ونیز خود افرادی که مورد تقدیر واحترام قرار می‌گیرند با تحرک وشادابی وقدرت فزونتری در اداء وظایف و تکاليف درسی و اخلاقی کوشش خواهند کرد {۱۶})

احترام به شاگردان و توجه به مزایای آنها :

باید معلم بیش از آنچه درباره توده مردم اخلاق و رفتار خویش آمیزی را بکار می‌دارد نسبت به همنشینان وشاگردان خویش رفتار خوشی را در پیش گیرد وشاگردانی را که از لحاظ سن و علمی و لیاقت و شایستگی شرافت روحی و امثال آنها بر دیگران امتیاز و برتری دارند مورد ... واحترام قرار داد و جایگاه والائی را در جلسه درس - بر حسب تقدم آنها در ورد به مجلس درس در نظر گیرد ونسبت به سایر نیز اظهار لطف ومحبت نمود. وبا سلام و درود صمیمانه و گرم چهره ای گشاده و سیمانی شاداب وقیافه ای متبسم و خندان مراتب خویش را ابراز کرده و بمنظور گرامی داشت مقدم آنها از جای برخیزد اگر چه در بعضی از اخبار واحادیث در مسئله به شاگردان ابهامی بچشم می‌خورد با این از مضمون این اخبار چنین استفاده می‌شود که اگر رفتار معلم ، نماینگر احترام به شاگرد باشد این رفتار بعنوان عملی مکروه وناستوده بشمار می‌آید. علیرغم چنین ابهام اثر طرز برخورد معلم با شاگردان حالی از احترام او باشد به هیچ وجه زشت وناستوده نمی باشد باید یادآور کردیم که تحقیق وبررسی اینگونه اخبار وکیفیت توجه آنها به صورتی که با مسئله احترام معلم به شاگردان اصطکاکی بپیدا نکند از حوصله این کتاب بیرون است هرانسانی علاقه دارد نزدیکترین محترم ومحبوب باشد بنابراین وظیفه هر فرد انسانی نشان دادن حسن خلق ومحبت واحترام به دیگران است ولی معلم بیش از دیگران موظف به این امر نسبت به شاگردان می‌باشد بهترین صفات اخلاقی معلم این است که نسبت به کودکان وشاگردان عاطفه ومحبت نشان دهد چون کودک وشاگرد به توجه واعمال اخلاقی معلم محبت او شدیداً نیازمند است برای انکه شاگرد بتواند با معلم انس پیدا کند و به او اعتماد نماید باید از محبت و توجه او اشباح شود. وقتی شاگرد از معلم توجه و محبت و احترام مشاهده نکرد از معلم و استفاده او بیزار می‌گردد وفرق میان توجه معلم و دیگران از اینجا سرچشمه می‌گیرد که کودک وقتی از خانه ویا کودکستان و یا مکتب نمی‌شود و تبدالی در این محبت انجام نمی‌گیرد در حالیکه پدر و مادر یا مربی مربی با او در منزل و کودکستان ویا مکتب خانه بارفق و نرمی ومحبت رفتار می‌کردد لذا ممکن است احیاناً این تصور در او آید که معلم مدرسه به او جفا می‌کند.

محبت درست معلم به متعلم باعث می شود

اولاً - ترس و اضطراب بی حوصلگی ، پرخاشگری، سهل انگاری، درانجام وظیفه واموری از این قبيل در متعلم ایجاد نشود ویا اگر داشته به صورت قابل ملاحظه ای کاهش یابد یا حتی از بین برود.

ثانیاً - متعلم جدی تر درس می خواند و حرکت و جنب وجوش وی افزایش می یابد واز سؤال کردن و دنبال نمودن بحث برای یادگیری استنکاف نمی کنند.

ثالثاً - متعلم به معلم خویش اعتماد می کند ومشکلاتش را با او درمیان می گذارد وراهنمایی های اورا مورد توجه قرار می دهد و این امر به حل مشکلاتش می انجامد.

رابعاً - متعلم به لزوم برقراری رابطه با دیگران بی می برد و راه صحیح چگونه محبت کردن را نیز عملایاد می گیرد و بدینوسیله جامعه پذیری در او تقویت می شود وحتی معلم رابه عنوان اسوه خویش می پذیرد وازرفتارهای او سرمشق می گیرد و چگونه صحیح زیستن را می آموزد وشایستگی های اخلاقی ، معنوی واجتماعی او را بکار می بندد.

در فرهنگ تربیتی اسلام پروردگار رحیم وعطوف به عنوان اولین معلم انسان جلوه گر است و تاکید می کند که تعلیم و تربیت افراد را به عهده می گیرد باید خلیفه خدا در این صفت باشد و به همین جهت پیامبر اسلام که « رحمة العالمين » است به عنوان شایسته ترین معلم برای بشریت از ناحیه خداوند برگزیده شده است متعلم نیز باید با معلم خویش رابطه عاطفی پیدا کند و او را کاملاً دوست داشته باشد زیرا وقتی متعلم معلم خود را محبوب خویش احساس نماید از یک سو در یادگیری و تعلم با او همکاری می نماید و به درس علاقمند می گردد و نه تنها از تعلم استنکاف نمی کند بلکه تمام همتش این است که با موانع یادگیری مبارزه نماید از این رو در کلاس گوش می دهد و ذهنش را به جز

آنچه معلم آموزش می دهد معطوف نمی سازد و ... از سوی دیگر علاقه حاکم به وجود او باعث می شود به رنگ معلم محبوبش در ایدو در آداب و اخلاق اجتماعی و ... از او پیروی نماید و برای خود شخصیتی بسازد که ممکون با شخصیت برجسته معلمش باشد {۱۷}

تشویق دانش آموزان بی علاقه و سهل انگار

عده زیادی از معلمان و والدین ازینکه بخشی از دانش آموزان تکالیف خود را در کلاس درس انجام نمی دهند گله مند بوده ازین رو چهار تشویق و نگرانی هستند این نگرانی بجاست زیرا اگر دانش آموزی تکالیف خوبش را انجام ندهد نمی تواند مطالب درسی را بخوبی فرا بگیرد و در نتیجه از همکلاسیهای خود عقب می افتد.

تحقیقات انجام شده نشان می دهد که یکی از علل مردودی دانش آموزان منحل نبودن آنها در کلاس درس ویا انجام ندادن تکالیف مورد نظر است. موارد زیر رهنمودهایی هستند که با به کار بستن آنها می توان دانش آموزان سهل انگار و بی علاقه را برای انجام تکالیف درسی برانگیخت . این قبیل دانش آموزان را با دقت زیر نظر داشته باشید و آنان را به خاطر کمترین کوشش و فعالیت در جهت شروع کار نوشتن تکالیف اشتغال به انجام آن ویا تکمیل تکالیف داده شده ترغیب و تشویق کنید. این روش را شکل دهی رفتار نیز می گویند که در آن هر پاسخی که نزدیک به پاسخ نهایی انجام تکالیف باشد مورد تقویت می گیرد مثلاً رفتن کودک به متابخانه نشستن پشت میز مطالعه برداشتن مداد و کاغذ و ... همه جزو پاسخها و یارفтарهایی هستند که در جهت انجام تکالیف صورت می گیرند و می بایست مورد تشویق و تقویت قرار گیرند شما می توانید این کار را با دادن مدارنگی ، اسباب بازی ، خودنویس و به عنوان جایزه به دانش آموز و یا انجام تشویقهای اجتماعی از قبیل تحسین دانش آموز لبخند زدن به او پرس و جو کردن از وضعیت درسی وی ویا حتی با توجه مهر امیزیه دانش آموز زمانی که وی مشغول انجام تکالیف عملی سازید.

تماس خودرا با دانش آموز حفظ کنید تا بتواند مرتباً اشتغال او را به انجام تکالیف را تقویت نماید به عنوان مثال شما می توانید کنار میز دانش آموز مورد نظر بنشینید تا براحتی او را به انجام تکلیف تشویق کنید.

ارتباط خود را با والدین دانش آموز حفظ کنید (توسط نامه ، تلفن ، ملاقات حضوری وغیره) وایشان را از پیشرفت دانش آموز در انجام تکالیف آگاه سازید همچنین از والدین دانش آموز بخواهید که وی را به خاطر دادن تکالیف در مدرسه تشویق و تحسین کنند {۱۸}

نتیجه گیری

تشویق وسیله مناسب برای پیشرفت امر تعلیم و تربیت است و همچنین تشویق توسط کسانی انجام شود که مورد احترام دانش آموزان هستند و اجرای تشویق در کلاس برای افزایش یادگیری مناسب است واکثر معلمین و مربیان تربیتی از تشویق برای پیشرفت تحصیلی استفاده می کنند و تشویق در حضور دانش آموزان موثرتر از تشویق بدون حضور دانش آموزان است و تشویق می تواند یک عامل بسیار مهم در به کار انداختن ابتکار عمل در دانش آموزان باشد و تشویق موجب جرأت دانش آموزان برای حل مسائل می شود و تشویق در حضور والدین موجب افزایش پیشرفت تحصیلی آنها می شود و تشویق دانش آموزان موجب علاقه دانش آموزان به درس می شود و همچنین تشویق یک نوع احترام گذاشتند دانش آموزان گذاشتند به دانش آموزان می باشد و محبت معلم به دانش آموزان یک تشویق بسیار موثر است و توجه به رفتار و مطلب دانش آموزان باعث تقویت رفتار او می شود و تشویق بهتر است بیشتر به صورت گروهی انجام شود و همچنین تشویق مستقیم وغیر مستقیم در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان اثر بیشتری دارد و تشویق موثر مستلزم رعایت حدود اندازه و اصول است.

وبطور کلی می توان گفت که تشویق موجب علاقمند نمودن دانش آموزان به درس می شود هر چند دانش آموزان با شوق وذوق بیشتری درس را فرآگیرد بیشتر به موضوع درس علاقمند خواهند شد و همین امر نقش بسیار مهمی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دارد. تشویق محبتی است که ارضاء کننده نیاز است محبت تا آنچه برای انسان لازم و ضروری است که اگر به موقع و به اندازه مناسب در طول زندگی دریافت نکنند دربرگری به علت احساس خلاء و ناکامی رفتار نا بهنجاری پیدا می کند مسئله تشویق امری است که در خانواده در مدرسه در تشکیلات نظامی کارایی مطلوب دارد.

پیشنهادات

- (۱) نتیجه پژوهش بیانگر این مطلب که تشویق و شیوه های متداول آن در پیشرفت تحصیلی موثر است لذا پیشنهاد می شود در مقطع ابتدایی از تشویق استفاده شود.
- (۲) دست اندکاران تعلیم و تربیت باید عامل تشویق را سر لوحة نظام آموزشی و پرورشی خود ساخته وسعي نمایند با نظارت صحیح خود این امر مهم را در همه جا جامعه عمل بپوشانند.
- (۳) به همه همکاران گرامی توصیه می شود تشویق را در اولویت قرار داده واز نتیجه استفاده نکنند تا با تشویق عامل پیشرفت دانش آموزان را در هر چه بیشتر فراهم نمایند.
- (۴) به والدین نیز توصیه می شود برای پیشبرد اهداف تعلیم و تربیت و تاثیر این اهداف در فرزندانشان از این عامل در درجه اول استفاده کرده از تاثیرات آن با خبر شده و در حد لازم و مطلوب از آن امور تحصیلی و یادگیری فرزندانشان کمک بگیرند.
- (۵) با توجه به کمبود منابع و پیشنهادهای واهمیت تشویق در نظام تعلیم و تربیت لازم است در این زمینه تحقیقات کافی زیادی صورت بگیرد.
- (۶) سعی شود به گونه ای با دانش آموزان برخورد شود که ایشان بتوانند آزادانه نظر خود را بیان کنند. با دانش آموزان برخورد معلم گونه دانشی باشید و مواطن برخورد باشید تا شخصیت ایشان لکه دار نشود.

منابع و مراجع

- [۱] احمد بهشتی - مجله تربیت شماره (۲) سال هشتم - ص ۱۳
- [۲] دکتر غلامعلی افروز - چکیده ای از روانشناسی تربیتی چاپ اول - ص ۴۳
- [۳] رضا فرهادیان - مجله تربیت شماره (۱) سال هشتم - ص ۱۹
- [۴] اسماعیل بیبانگر - مجله پیوند - شماره ۷۴ مهر - ۱۳۷۴ ص ۴۳
- [۵] سیما نظیری - مجله پیوند - شماره ۷۴ اردیبهشت ۱۳۷۴ - ص ۴۲
- [۶] سیروس ممبینی - مجله پیوند.
- [۷] تعلیم و تربیت - تربیت معلم، گردآوری و تدوین از محسن شکوهی
- [۸] دکتر اسماعیل بیبانگر - مجله تربیت - شماره هشتم - خرداد ماه ۱۳۷۲ ص ۵۰
- [۹] روانشناسی پرورشی - روانشناسی یادگیری و آموزش - دکتر علی اکبر سیف چاپ اول ۱۳۵۵
- [۱۰] تعلیم و تربیت - تربیت معلم، گردآوری و تدوین از محسن شکوهی
- [۱۱] منصور دادستان - لغت نامه روانشناسی - چاپ ۱۳۵۶
- [۱۲] شهید ثانی - آداب تعلیم در الام - نگارش : دکتر سید محمد باقر محبی ص ۲۲۶ - ۲۲۵
- [۱۳] شهید ثانی - آداب تعلیم و تعلم در الام - نگارش - دکتر سید محمد باقر محبی از ص ۲۲۶
- [۱۴] شهید ثانی - آداب تعلیم و تعلم در اسلام - نگارش دکترسید محمد باقر حجتی ص ۲۴۳ - ۲۴۲
- [۱۵] از شهید ثانی - آداب تعلیم و تعلم در اسلام - نگارش - دکتر سید محمد باقر حجتی از ص ۲۳۲ - ۲۳۱
- [۱۶] شهید ثانی - آداب و تعلیم و تعلم در اسلام - نگارش دکتر سید محمد حجتی ص ۲۴۶
- [۱۷] علی نقی فقیهی - مجله تربیت سال دوازدهم - شماره هشتم اردیبهشت ۷۶ ص ۴۹ - ۴۸
- [۱۸] مجله پیوند - دکتر باقر غباری - عشاره ۷۴ - فروردین ۷۶ - ص ۳۰ - ۲۸